

Rapport fra en som stortrives med å bo i en gammel prestegard

Av Kari Holte

Tegning: Helge Ness

Vi finnes, faktisk, vi som trives med å bo i en gammel prestegard. Ikke er det noe «offer» å måtte bo slik. Ikke fryser vi ihjel, heller, selv om mange kanskje fryser på våre vegne. Det er ikke tungvint å bo her engang, for selv om huset er oppført i 1860 - 70-årene er det nemlig ikke dermed sagt at innredningen er av samme dato! Det betyr ikke engang å bo i etslags falleferdig hus med slitte golv, maling som flakker av veggene eller tilsvarende begrederligheter! Visst er boligen stor med ca. 20 rom. Men den som har bodd på studenthybel på 15 m² vet å sette pris på god plass! Enda mer når det holdes diverse møter i huset med mange deltakere, og man slipper å stable folk oppå hverandre for å få plass!

Vi er noen som ikke er enige i at alt som er nytt, nødvendigvis er så mye bedre enn det som er gammelt. Ja, vi mener faktisk at gamle hus kan være atskillig bedre og triveligere å bo i enn moderne eneboliger. Våre hus går det i alle fall ikke tretten av på dusinet!

Hvordan man bor, har stor betydning for et menneskes trivsel. Uten å nøle vil jeg si at prestegarden på Alvdal, både anlegget i seg sjøl såvel som selve boligen er en viktig trivselsfaktor i tillegg til de mange andre som gjør at Alvdal for meg er et godt sted å være. Bolig og gardsanlegg har miljø, atmosfære og tradisjoner.

Det har stil. Det tror jeg kanskje flere begynner å oppdage ettersom diverse vedlikeholdsarbeider har vært utført. Både anlegg og bolig formidler nærhet til tidligere tiders mennesker som har bodd og tjenestegjort her og har med identitet, røtter og kontinuitet å gjøre. Denne bevissthet om kontinuitet og røtter trenger vi ikke minst i vår tid, der historieløshet på mange plan er et problem som burde engasjere ganske mange. Prestegardsanlegget er et av de anlegg som minner om at vi formes og bestemmes også av vår kulturelle fortid, og at kjennskap til historie og tradisjoner gir perspektiv over vår egen tid, muliggjør dypere forståelse av hvorfor ting er som de er, og bidrar til den nødvendige oversikt som må til for at vi skal kunne styre, endre og videreføre utviklingen. For meg er slike realiteter en viktig side ved trivselen på prestegarden.

Men like viktig, ut fra den tjeneste jeg har, er beliggenheten. En viktig del av den består i å møte mennesker som sliter. Her kan de komme uten å bli sett av alle, ubemerket - og her går det også an for en som er offentlig person straks man krysser riksvei 3, som går rett utafor garden, til å få være privatperson. Prestegarden ligger like ved Glomma, naturskjønt til, og nå som uteområdet begynner å bli noenlunde omgjort fra «ka-

- PRESTGARDEN -

H. Ness 82

os» til «kosmos» eller orden - så finnes det knapt bedre avkopling enn å ha et slikt uteområde og naturskjønne omgivelser som kan nytes privat, i fred fra alt.

Huset som bolig har kvalitet - og kvalitet er jeg svak for. Å få det varmt og lunt er såvisst ikke noe problem, med klebersteinsovner, etasjeovner, samt elektrisk

oppvarming og tre oljekamener i 1. etasje. Det skal i grunnen godt gjøres å fryse her - ettersom man stort sett må fyre i alle hus når gradestokken viser 40 minusgrader! Med 3,25 m under taket er her en glimrende akustikk til stor glede for en musikkelsker som liker å sette på stereoanlegget så det høres!

Det har unektelig sine morsomme sider å bo på et slikt anlegg og se til at nødvendig vedlikehold kan bli gjort. Jeg må bare innrømme at da jeg tok teologisk utdanning, hadde jeg ingen aning om at en av prestens oppgaver kunne komme til å bli å reise inn til departementet for å kjempe for fortsatt «liv» for en gammel utedo! Men utedoen ble berget den, og gitt nytt liv som en integrert del av et nesten helhetlig anlegg. Med «nesten» siktes til det beklagelige faktum at riksvei 3 ble anlagt gjennom prestegardstunet, slik at to stabbur forsvant.

Man møter en del underlige forestillinger og spørsmål - hvorav et stadig tilbakevendende er: «Er du ikke redd for å bo alene i et så stort hus?» Naturligvis er jeg ikke det, og ikke skjønner jeg at angst og frykt skulle være knyttet spesielt til *størrelsen* på et hus! Så kan jeg dessuten gjøre som en kollega i en prestehistorie gjorde: Han bodde i en gammel prestegård der ryktene sa at det spøkte. Der var mange rare lyder m.v. Presten ble spurt om han ikke hadde merket spøkelsene og blitt engstelig, hvorpå han svarte at han hadde hørt noen lyder. På spørsmål om hva han da gjorde, var svaret: «Jeg foreslo at vi tok et lite møte, og etterpå skulle vi samle inn en kollekt. Da forsvant de alle sammen, og siden har jeg ikke merket noe!»

Huset er embetsbolig, ikke bare privat hjem. Fordelen med størrelsen er nettopp at her går det an å ha møter osv. uten at familien må «gjemme seg vekk». Her er det fremdeles muligheter til å skille mellom mer privat del av huset og den del som fortrinnsvis brukes i embets medfør. Det skal egentlig godt gjøres at noe like hensiktsmessig i det hele tatt bygges i vår tid!

Hele anlegget hører med i vårt bygdemiljø. Hele bygdemiljøet ville bli mye fattigere dersom dette anlegget skulle ha forsvunnet. Nå er dette et anlegg det er fremmet fredningsforslag på - og takk for det! jubler presten. For jeg ser for meg hvordan det kunne ha gått med

bygninger og anlegg av stor antikvarisk verdi om ikke riksantikvaren hadde eksistert! Mine erfaringer med riksantikvaren er utelukkende positive i forbindelse med prestegarden: De har vært hjelpelige med skikkelig veiledning og råd, og demonstrert at det går veldig godt an å kombinere bevaringsinteresser med brukerinteresser. Det kunne hende at brukerne/beboerne kunne bli flinkere til å være åpne for at det finnes måter å oppnå ønskede mål for vedlikehold og «forbedring» av huset som samtidig imøtekom bevaringshensyn!

Når de siste vedlikeholds- og malingsarbeider av litt større art er utført, vil Alvdal prestegardsanlegg fremstå som den kulturhistoriske perle den er i vårt bygdemiljø - til glede både for presten og resten!

I mellomtiden skal beboeren fortsette med å glede seg over sitt bomiljø: Sommerstid et svalt og godt hus når det er knallvarmt ute, vinterstid lyden av varme i de svære ovnene, og speildørene opp til samtlige tre stuer, et kjøkken som alle husmødre kan misunne en når det gjelder plass, golv i diverse stuer og kjøkken med brede gulvbord, fotpanel i to av stuene, vakre farger i mange rom, meget god og romslig kjeller, et hus og et anlegg som formidler atmosfære, miljø og tradisjoner, og som det er godt å leve i. Et helhetlig anlegg er det - og noe av verdien ligger nettopp i det.

To ønsker gjenstår: At departementet fortsetter med å åpne sin pengepung så de gjenstående relativt små arbeider kan fullføres for å få anlegget skikkelig restaurert - og dernest (men ikke minst) at min egen fagforening, presteforeningen, kunne oppdage verdien i prestegardsanleggenes miljø og tradisjoner og ikke primært rope på nye boliger for prestene! Det går faktisk an å vedlikeholde/restaurere prestegardsanlegg - men sannelig får prestene selv også være villige til å bistå prestegardstilsynene og presse på - det er jo vi som burde være nærest til å engasjere oss! Er vi villige til å

engasjere oss her, så viser i alle fall min ringe erfaring at det sannelig nytter!

Med en liten variant av Luthers ord: Her bor jeg - jeg kan ikke annet! Og vil ikke annet!

Fra et Folldalssmåbruk

Jenny Lillekroken forteller til Amund Spangen

Jenny Lillekroken giftet seg i 1935, 21 år gammel, med Ingmar Lillekroken og flyttet til småbruket Lillekroken i Folldalen. Hun vokste opp i samme bygda og har bakgrunn i et småbruker/verksarbeidermiljø. Hun forteller her om hvordan et vanlig bolighus i dette miljøet var innredet og utstyrt.

Da vi giftet oss, flyttet vi inn på ett rom i Skreddarstua på Lillekroken. Svigerfar min var skredder og han brukte det andre rommet i huset som verksted. Vi bodde i to år på dette ene rommet, og vi hadde ei seng, en kommode og et par taburetter. Senga sto mot den ene gavlveggen som ikke var stort lenger enn senga. Og så sto det en ovn der, og det var visst alt. Det var et lite vindu på den ene veggen og ei dør ut.

På Lillekroken sto det ei anna lita stue som ble satt istand og der flyttet vi inn to år senere. I denne stua var det øg to rom, ett mindre, som vi brukte som kjøkken,

og et stuerom. Det var den typen stue som var vanlig på verksarbeiderplasser og småbruk. Det minste rommet var ofte delt i to og ble kalt kleven. Stuerommet var ikke så stort det heller, en 14 - 15 m², kan jeg tenke meg. Det var plass til ei seng, et langbord med noen pinnestoler rundt, og da vi fikk oss radio like før krigen, ble den satt på et lite bord borti en krok. Slik hadde vi det helt til vi flyttet ut i 1949.

Det sto altså ei seng på stua, og etter hvert fikk vi en divan på kjøkkenet. Den var hjemmesnekret, og vi kjøpte fjører og stoff og stoppet og trekte den sjøl. Av barna våre var det bare en gutt som fikk leve. Andre hadde mye større familier og måtte klare seg med like lite rom som oss. Mannen min hadde åtte søsken og de hadde ikke større hus enn det vi hadde. Sønnen vår ble født i 1941, og sjøl om familien ikke var så stor, syntes vi at vi kunne trenge litt mere plass etterhvert, så i 1947